

(1: SARIA)

Bustinzuriko errotan asto zar, argal, belarri andi bat bizi zan. Fontso eukan izena.

Amaikatxo joan-etorri egin ebazan, asto giza-gaixoak, urun zakuak lepoan baserrietara. Etxe aurrera eltzen zanean Fontso arrantza egiten eban, eta an etorten jakozan etxe-andrak astoari ondo esaten, eta milla legunkeri egiten. Orduan, bai, Fontso pozik bizi zala!

Baiña, orain Fontso zartu egin da, eta ulea lastu jako, indarrak murriztu, begiak ilundu eta azurrak gogortu... Eta gaur ez dago baserrietan andrarik Fontso asto zarrak gogoratzen danik. An dago Bustinzuriko kortan ilunpetan bakarrik, bazterturik, barruko gosea ezin aserik, bizitzeko bat ere poz barik.

Baiña, Fontso astoa danez, bere belarri andiekaz, filosofo pentsalari sakona da, eta asi da pentsatzen:

"Zer dala-ta etorri naz ni ondamedi oneta-raiño?"

Nor da nire zoritxar guztien erruduna?"

Eta pentsa ala pentsa, garbi ikusi eban, Erromaldo errotaria, Bustinzuriko'ko ugazaba, zala bere zoritxarraren errudun bakarra. "Bai, ainteste urtetan aren menpean bizi, uda eta negu goizetik gauera iñer ditan arentzat Ian egin, bizitzako urterik ederrenak ari laguntzeko emon, eta orain zar egin nazanean, trapu zikin baten antzera, ez zartzaroko jubilaziñorik, ezta beste edozelango laguntza barik, "or konpon" esan eta bazterrera bota, eta emen korta zar onetan usteltzen itxi? Ez orixe!!!

Zer-edo-zer egin bear dot injustizia au zuzentzeko, "pentsatu eban, arrazoiz, Fontso asto filosofo, belarri andiak.

Eta errotako atera joan, eta Fontso txakurrari esan eutsan: "Zer egiten dok or, txakur kaiku andi orrek, esklabo baten antzera kate astun orregaz lo-

tuta? Neuk esandakoa egiten ba'dok, samako kate lodi ori apurtu, eta azke-libre izango az"...

Joan zan Fontso txarritokira, eta an aurkitu eban Kurrin txarri alperra, lasto gainean etzunda, karranka, erdi lotan... Itxartu eta esan eutsan: "Kurrin, txarri alpeer, lodiori, zu bai nasai bizi zarala ugazabak janari gozoa asetu arte emoten deusulako, baiña ez egizu pentsatu ori maite zaitulako egiten deusunik".

Eta Kurrin txarriak: "zergatik, bada?"

Eta Fontso astoak: "Samartiñetan aitzo zorrota samatik sartzen deusueanean jakingo dozu ori. Orduan, bai, zure kurrinka eta irrintziak alperrik izango dirala! Zure aragi koipetsuaz egindako lukainkak errotako sukaldean dingilizka bai polito emongo dabela!".

Gero joan zan Fontso oillategiko oillar eta oillongana, eta kortako zezen eta beiengana, eta sukaldeko katuarengana, eta kaiolako txoriarengana, eta guztiai Erromaldo, errotako ugazabaren aurka "greba orokorra" egin bear zala buruan sartu eutsen.

Urrengo egunean joan zan Erromaldo kortara, eta beiak esnerik emon ez, eta errotariak esne barrik ezin gozaldtu.

Joan zan oillategira, eta oilloak arrautzarik egin ez, eta amaiketako janalditxo gozoa egiteko Erromaldok arrautzarik ez.

Joan zan sukaldera, eta katuak saguai oporrak emon, eta saguak Erromaldori gaztaia jan.

Eta ateko txakurrak, gauaz lapurrak etorrita, ausirik egin ez, eta lapurrak errotatik urun zaku ederrenak eroan.

Kaiolako txoriak be lengo abesti politak ixildu ebazan, eta Bustinzuriko errotak, len ain alaia zanak, gero illerria zala emoten eban.

Eta Erromaldo errotariak, abere guztiak bere aurka jarri zirala ikusirik, Bustinzuriko errotatik alde egin eban...

Eta abereak egin ziran ango jaun eta jabe...

Ainbeste urtetan Bustinzuriko abereak amestu eben ASKATASUNA azkenean etorri jaken.

Txakurrak samako kate lodia apurtu eban.
Txoriak kaiola-espexeko atea zabaldu eban
Zezenak adarka kortako atea bota eban.

Oillategiko oillar eta oilloak "kakaraka" kantuan zelai zabalera egoak astinduz pozik urten ziran.

Eta abere guztiak euren morroi-kateak betiko apurtu ebezalako, pozaren pozez zoraturik, dea-darka asi ziran:

Gora, Fontso, asto iraultzaillea!!!

Gora, askatasuna!!!

Gora, abereen iraultza!!!

Eta askatasunaren egun pozgarria ospatzeko abere guztiak alkartuta jai andi eder bat egin eben.

Astoa asi zan flauta jotzen, txoria abesten, txarriak biboliñarekin lagunduz... Eta oillarrak eta oilloak, txakurrak eta katuak, zezenak eta beiak, irri eta barre, dantzan eta triskan, egun guztia emon eben.

Askatasun egunean eguzkia argiagoa, ura garbiagoa, aixea fiñagoa, eta mundu guztia alaiagoa eta maitagarriagoa zan.

Jaia amaitu zanean Fontso astoak "Pinpin" oillarrari agindu au emon eutsan: "igon zaitez zelai erdiko intxaur zugatzera, eta abere guztiak entzuteko eran, dei au aldarrikatu egizu:

"Bustinzuriko abereok, entzun:

biar goizean danok, iñork utsik egin barik,
ementxe zelai onetan egon bearko dozue"

"Nik, Fontso, agintzen dot".

Bildu ziran, bada, urrengo egunean oillarra eta oilloak, txakurra eta katuak, beiak eta zezena, txarria eta txoria errota aurreko zelaietan, eta danak bedartzan jarri ziranean, onan asi zan Fontso berba egiten:

"Jaun andreok:

Oraintsu arte, gu abereok, gizonaren menpean esklabo lez zapalduta, baztertuta, apurtuta, txikituta bizi izan gara. Baiña emendik aurrera askatasun eguzki beroak argi egingo deusku laiño bako zero zabal, urdiñean. Orain, neure lan, izerdi eta nekeai eskerrak, zuok zuen buruen jaun eta jabe zarie. Abereen historia guztian zear ezagutu dan iraultzarik arrigarriena egiteko gauza izan garanok, orain mundu guztiaren aurrean argi erakutsi bear dogu, geu bakarrik be naiko garala errotako lanak, arazoak, eta eginbearrak, gatxenak izanda be, ondo, egoki, zuzen eta zintzo aurrera eroateko. Orretarako oraintxe bertan zuetako bako txari eguneroko lana izentatuko deusat:

Zuk, katu, sukalde epelean orain arte legez alperkerian bizi barik, emendik aurrera, guretzat eguneroko bazkaria atondu bearko dozu.

Zuk, txarri lodi, nagi, alper-ontzi orrek, gari zakuak lepoan artu, eta errotarran eio bearko dozuz.

Zuk, txakur, emendik aurrera ausi gitxiago eta lan geiago egin bearko dozu. Zuk, txarriak eiotako uruna eralgi bearko dozu".

Eta onantxe banan-banan Fontso abere bako txari bere lana emon eutsan: Beiak burdian artuta urun zakuak baserrietara eroango ebezan.

Zezenak bere adar zorrotzakaz errotea lapurretatik zainduko eban.

Oilloek goiz-goizetik, egunak argitu orduko, abereak itxartu eta lanean asteko, kukurruku indartsu joko eban.

Eta txoriak? Txoria Fontso diktadore barriaren salatari (polizi-sekreta) izango zan, eta alde batetik bestera egaz zoli ibiliko zan, abereren bat alperkerian ikusi ezkerok, Fontso bereala salatzeok.

Eta Fontso berak zer lan artuko eban? "Ni, iraultzaren asmatzaille, sortzaille eta egille nazan ezkerok, ni zuen zuzendari, buruzagi, epaille eta nagusi izango naz", gogor adierazi eban Fontso.

IPUIN-SARIKETA

Asi ziran, bada, lanean errotako abereak nagusi barriaren menpean, baiña, katuak ez ekian bazkaria atontzen,

txarriak ez ekian errotarria erabilten,
txakurrak ez ekian uruna eralgiten,

beiek ez ekien uruna zein baserritara eroan bear zan,

oilloek ez ekien baratza lantzen...

Eta errotako ekonomiak, lurra jota, porrot egin eban. Dana ondatu zan.

Abereak jateko barik gosez, eta oberako itxaropen barik, zoritxarrak jota, Fontso jauntxoaren aurka euren asarrea agertzeko, errotako zelaian manifestaldi bat egitea asmatu eban.

Bera, jauntxokeriak!!!

Gora, erriaren askatasuna!!!

Kanpora, Fontso diktadorea!!!

Ez zan zelaian beste deadarrik entzuten.

Abereen asarreak baretu, eta bakeak egiteko asmoz, Fontso zelai erdian agertu zan; eta orduan astoari,

txakurrak orkatillatik aginka egin eutsan,

beiak adarka eraso eutsan,

katuak erpaka musturretik eldu eutsan,

oillarrak egaz belarrietara igonda, mokoka ekin eutsan,

eta zezenak, adarrak zorroztuta, talkada bategaz, Fontso diktadorea, aizetan ankaz gora zelaitik kanpora bota eban.

Abereen amorrua epeldu zanean, bei begi andia, onan asi jaken bere lagunai berba egiten:

"Jaun andreok:

Asarrea gaiñezka daukagula, ez dagigun zentzun ona galdu.

Gure errotan lanik ez ba'dago, ez daukagu irabazirik,

eta irabazirik ez ba'dago goseak ilgo gaitu.

Gure artean nok daki errotarria erabilten? Iñok ez.

Gure artean nok daki garia eioten? Iñok ez.

Gure artean nok daki uruna eralgiten? Iñok ez.

Ekarri dagigun ostera be gure artera Erromaldo, ez jauntxo izateko, baiña bai errotako lanak zelan egin gure erakusteko.

Iraultza ondo egiña eta bearrezkoa zan, baiña gure iraultzak aurrera egin bear ba'dau, danon indarrak alkartu dagiguzan; gureak eta Erromaldorenak, abereenak eta gizonenak, baita Fontsoarenak be, damuturik bere jauntxokeriak baztertzen ba'ditu.

Danon indarrak alkartuta gure iraultzak irabaziko dau.

Gure indarrak zatituta danok galduko dogu."

Eta zelaiko abere guztiak bei begi andiaren asmoak onartuz deadarka erantzun eban:

GORA, ASKATASUN ETA ALKARTASUNEAN EGINDAKO IRAULTZA!!!

GOIKOETXEA'tar IÑAKI
Europa'ko diktaduren historia argitzeko, asmatu dot ipuin au.